

1.1 שכונת בקעה

רקע כללי. בקעה היא שכונה הממוקמת בדרום ירושלים. גבולות הקהילה הם רחוב רבקה מדרום, רחוב דרך חברון ממזרח, רחוב פייר קניג ממערב ורחוב הרכבת מצפון מערב. שכונת בקעה גובלת עם תלפיות בדרום, מקור חיים במערב, המושבה היוונית והמושבה הגרמנית מצפון מערב ואבו תור ממזרח. השכונה מאופיינת במראה אשר משלב בתים ערביים לצד שיכונים. בתוך השכונה קיים רחוב מסחר פעיל, אשר מכיל שירותים ציבוריים, מקומות בילוי וחנויות מסחר המותאמים לצורכי התושבים בשכונה. השכונה ברובה בנויה מכבישים קטנים וצרים, כבישים ראשיים עוברים סביב גבולותיה וכך מתאפשרת אווירה שקטה ואינטימית מחד ונגישות תחבורתית ומסחרית מאידך.

היסטוריה. ראשיתה של השכונה הוא בשלטון העות'מאני. השכונה הוקמה במהלך שנות העשרים של המאה העשרים כשכונה ערבית, מוסלמית ונוצרית. במהלך מלחמת העצמאות נותרה השכונה בצד הישראלי והשכונה ננטשה על ידי תושביה הערביים. בבתים הריקים התיישבו פליטים מהרובע היהודי ועולים חדשים. בשנות ה-50, החלו בבניית מבני בטון גדולים, על מה שהיה בעבר שטחיים חקלאיים, כדי לאכלס את העולים חדשים מאירופה ומארצות המזרח. מבנים אלו שימשו בנוסף כמבני ציבור ובתי ספר.

פרויקט "שיקום שכונות" הארצי החל בשנות ה-90 לפעול בשכונה, במהלכו שופצו והורחבו רבים משיכונים הבלוקים משנות ה-50. בעקבות החידוש, מחירי הדירות בשכונה עלו ואת רבים מתושבי השכונה הוותיקים, החליפו מהגרים אמידים מארצות הברית ומצרפת.

ישנם פרויקטי בנייה חדשים בשכונה והתכנון הוא להוסיף כ-1,000 יחידות דיור בשכונה עד 2030. פרויקטים אלה מהווים עילה לחילוקי דעות בין אנשי השכונה שמעוניינים לשמר את אופי הבנייה הנמוך והייחודי בשכונה, לבין קבלנים בעלי אינטרס כלכלי והעירייה שמחפשת פתרונות דיור. לאחרונה אושרה בוודה המחוזית תוכנית האב לשכונה אשר נכתבה על ידי אגף תכנון בעיריית ירושלים בשיתוף עם תושבי השכונה.

שכונת בקעה וגבולותיה

מאפיינים דמוגרפיים

בשכונת בקעה מתגוררים כ-10,000 תושבים. מבחינת התפלגות הגילאים, ניכר כי בבקעה אחוז גבוה של תושבים בגילאי 22 ומעלה וכן אחוז נמוך של גילאי 0-21. מנתונים אלה עולה כי ישנו תהליך של הזדקנות בשכונה.

התפלגות גילאים בשכונת בקעה - (עיריית ירושלים, דצמבר 2014)

גיל	מספר	אחוז
0-6	767	8.46
7-12	637	7.02
13-18	596	6.57
19-21	290	3.20
22-40	2264	24.96
41-60	2389	26.34
61-74	1388	15.30
75+	738	8.14
סה"כ	9069	100

התפלגות אוכלוסיית בקעה לפי ארץ מוצא-

(עיריית ירושלים, דצמבר 2014)

בהתפלגות אוכלוסיית השכונה לפי ארץ מוצא, בולטים הנתונים הבאים: למעלה ממחצית מתושבי השכונה הם ילידי ישראל (כ-54%), כרבע מתושבי השכונה מוצאם בצפון אמריקה ובמערב אירופה. שאר התושבים הם יוצאי ברית המועצות לשעבר ויוצאי ארצות אסלאם ואפריקה. בשכונה ניתן להבחין במיעוט מובהק של אוכלוסייה יוצאת אתיופיה, כ-0.27%. בנוסף, בשכונה 365 עולים אשר הגיעו לארץ בחמש השנים

ארץ מוצא	מספר	אחוזים
ארצות איסלם ואפריקה	873	9.63
חבר העמים ומזרח אירופה	654	7.21
מערב אירופה	1102	12.15
צפון אמריקה	1336	14.73
דרום אמריקה	219	2.41
ישראל	4842	53.39
אחרים (אתיופיה 24)	43	0.47
סה"כ	9069	100

האחרונות. רובם המכריע (76%) מצפון אמריקה וממערב אירופה.

כשכונה, בקעה אינה נושאת אופי דתי או חילוני בלבד וניתן לראות בה מגוון רחב של הספקטרום הדתי (חילונים, רפורמים, אורתודוקסים, חרדים וכו'). ניתן למצוא מגוון רחב של שירותי דת, המעידים על פלורליזם בקרב תושבי השכונה.

תשתית פיזית

כבישים ותחבורה. מרבית הכבישים בשכונה צרים ואינם תואמים את כמות התושבים של השכונה ואת המעמד הסוציו-אקונומי שלהם. מכיוון שמדובר בשכונה ותיקה, ניכר כי לא היה תכנון לנגישות של רכבים רבים כל כך וכעת ניתן לשמוע ביקורת רבה סביב עניין בעיית החנייה בקרב תושבים, כמו גם מצוקה במקומות לפריקה של משאיות בבתי עסק ועוד.

ברחובות הראשיים סביב השכונה ניתן למצוא קווי אוטובוס רבים המגיעים למרבית אזורי העיר בתדירות גבוהה למדי. לתחנה המרכזית מגיעים קווים 14, 74, 75, לקמפוס הר הצופים של האוניברסיטה העברית מגיע קו 34, למרכז העיר ניתן לקחת קווים מספר 18, 34, 71, 72, 74, 75. קיימים קווים נוספים המגיעים לאזורים אחרים בעיר.

רשת התאורה. קיימת רשת תאורה סבירה ברחוב בשעות הערב, גם ברחובות הראשיים וגם ברחובות המשניים בשכונה.

שירותים בקהילה

שירותי מסחר. בשכונה 120 בתי עסק מסחריים.

שירותי חינוך. בשכונה קיימים מספר מוסדות חינוך ובהם גנים פרטיים רבים, בית ספר "אפרתה"- ממלכתי דתי, "פלך"- תיכון דתי לבנות, "תל"י גאולים"-יסודי ממלכתי, "אולפן עציון" ועוד. בנוסף לחינוך הפורמאלי, ישנה פעילות בלתי פורמאלית של בני נוער במסגרות השונות כגון המד"צים, השומר הצעיר ותנועת בני עקיבא.

שירותי בידור ופנאי. נקודות המפגש המרכזיות בשכונה הן בתי קפה ומקומות בילוי ברחוב בית לחם ועמק רפאים, בתי הכנסת השונים, המינהל הקהילתי ופארק המסילה. פארק המסילה מהווה מקום מפגש מרכזי לתושבי בקעה ולתושבי השכונות השונות וניתן לראות בו פעילות חברתית רבה הן בימות השבוע והן בסופי שבוע. הפארק משמש מקום למפגשים חברתיים, פעילות ספורטיבית, טיולים עם בעלי חיים, מעבר בין השכונות ועוד.

שירותי דת. בשכונה 27 בתי דת ומקוואות. ניתן למצוא שירותי דת המיועדים למגוון רחב של תושבים ומעידים על פלורליזם בקרב תושבי השכונה. להלן מספר דוגמאות: ברחוב אשר נמצאים בית הכנסת "כל הנשמה" של הקהילה הרפורמית ובית הכנסת "ניצנים" בו נוסחי תפילה אשכנזים וספרדים בהתאם לחזן. ברחוב ליפשיץ נמצאת קהילת "ידידיה" האורתודוקסית הפונה בעיקר לעולים יוצאי ארצות הברית ומערב אירופה אך הפעילות מתקיימת בעברית ופונה גם לקהל ישראלי. "הקהל, מניין שוויוני בקעה" מהווה קהילה שיתופית הלכתית של כ-150 חברים וחברות המקיימת את תפילותיה באולם הספורט של המנהל הקהילתי. פירוט של הקהילות ושירותי הדת בשכונה ניתן למצוא בחלקו השני של המיפוי (2.7).

שירותי בריאות. ניתן למצוא מספר שירותי בריאות בשכונה, בהם טיפת חלב וקופות חולים של "כללית".

תהליכים קהילתיים בשכונה.

בשנים האחרונות התקיימו מספר נרחב של תהליכים קהילתיים בשכונה. העיקרי והמשמעותי שבהם התקיים לקראת סוף שנת 2011 במסגרת הבחירות למינהל הקהילתי שנערכו בתאריך 13.12.11. כחלק מתהליך זה הגישו מועמדות לתפקיד נציגי שכונת בקעה בהנהלת המינהל הקהילתי 11 תושבי השכונה שחולקה ל-3 אזורים סטטיסטיים שונים (צפון בקעה, מרכז בקעה ודרום בקעה). עם הבחרם של שלשת נציגי התושבים - ברכה אדלשטיין שבהמשך נתמנתה ליו"ר המינהל הקהילתי, ישראל

איגרא ועמוס צ'וידאלי, חרטו על דגלם נציגי התושבים לראות במרחב הקהילתי כמרחב מאוחד עם צרכים שונים לכל אחת מהשכונות. במקביל הוחלט לחזק את תחום הדמוקרטיה המשתפת (דליברטיבית). בשנים האחרונות קדמו תושבי השכונה את תהליך תוכנית האב לשכונה במסגרתה נוסח חזון השכונה (מרץ 2010). במקביל נמצאת השכונה במשא ומתן עם אגף החנייה בעיריית ירושלים על הסדרת החנייה בשכונה (חנייה בתשלום לתושבים שאינם מתגוררים בשכונה), תהליך פיתוח פארק המסילה הסמוך, פיתוח הציר הירוק (רחוב גד וגדעון) לתועלת תושבי השכונה, קידום פיתוח מגרש הספורט ברחוב גד, הקמת בית קפה קהילתי ברחוב גדעון. בנוסף, מתנהל מאבק תושבים על צביון השימור של השכונה, פיתוח גני משחקים בשכונה, נושאי תחבורה שונים, התנגדויות לתוכניות בנייה מאסיביות וכו'.